

LIMITY ZMENY ŽALOBY - ZMENA ŽALOBY AKO PROSTRIEDOK „PROCESNEJ NEDISCIPLINOVANOSTI“?

LIMITS OF THE CHANGE OF CLAIM - CHANGE OF CLAIM AS A MEANS OF „PROCEDURAL INDISCIPLINE“?

Peter Molnár¹, Viktória Kol'vecková²

<https://doi.org/10.33542/SIC2023-1-02>

ABSTRAKT

Predkladaný príspevok sa zaoberá inštitútom zmeny žaloby, ako jedným z najvýznamnejších dispozičných procesných úkonov, a podrobuje ho rozboru s ohľadom na jeho časové a obsahové limity. Osobitne príspevok skúma hypotézu, či limitom zmeny žaloby môže byť aj inštitút sudcovskej koncentrácie konania, a teda, či neprípustnosť zmeny žaloby možno odôvodniť aplikáciou § 153 CSP.

ABSTRACT

The submitted article deals with the institution of changing the claim, as one of the most important dispositional procedural acts, and analyses it with regard to its limits as for the time and the content. In particular, the article examines the hypothesis, whether the limit of the change of claim is subject to judicial concentration of proceedings, and thus, whether the inadmissibility of the change of claim can be justified by the application of Section 153 of the CSP.

I. ÚVOD

Základné právo na súdnu a inú právnu ochranu garantované článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“) predstavuje možnosť každého domáhať sa svojho ohrozeného alebo porušeného práva zákonom upraveným procesným postupom na nezávislom a nestrannom súde a v zákonom ustanovených prípadoch na inom orgáne Slovenskej republiky³. Súdna a iná právna ochrana je inštrumentom, slúžiacim na ochranu ľudských hodnôt a jej garancia je dôležitým pilierom právneho štátu. Matéria príspevku sa orientuje na vyššie vymedzené právo v jeho užšom poňatí, a to so zameraním sa na poskytnutie súdnej ochrany ohrozeného alebo porušeného súkromného práva v civilnom sporovom konaní, v ktorom procesný postup civilného súdu, strán sporu a osôb zúčastnených na konaní, pri prejednávaní a rozhodovaní sporov, upravuje zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších zmien a doplnkov (ďalej len „CSP“ alebo „Civilný sporový poriadok“).

¹ doc., JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika. Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

² JUDr., PhD., Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, Slovenská republika. Pavol Jozef Šafárik University in Košice, Faculty of Law, Slovak Republic.

³ Za zmienku stojí, že právo na spravodlivý proces podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru, ani základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 36 ods. 1 Listiny nie sú podmienené medzami podústavnej zákonnej úpravy. Nemožno však ignorovať skutočnosť, že ide o medzinárodnoprávne dokumenty. Pozri aj MOLNÁR, P. On violation of the right to a fair trial by insufficient reasoning of the decision. In: *Studia iuridica cassoviensia* [online]. 2022, roč. 10, č. 1, s. 70-82.

Aktivácia realizácie ústavného práva na súdnu ochranu subjektívneho práva súkromného charakteru je naviazaná na aktívny prístup potenciálneho žalobcu, ktorým tento subjekt iniciuje súdne konanie. Začatie civilného sporového konania sa, na rozdiel od mimosporov, spravuje výlučne dispozičným princípom, normatívne upraveným v článku 7 ods. 1 CSP a v naň nadväzujúcich normách CSP, pričom ústredným pojmom v tejto súvislosti je pojem žaloba. Žaloba je základný dispozičný procesný úkon, ktorým sa uplatňuje právo na súdnu ochranu ohrozeného alebo porušeného práva cestou civilného súdu. Ide o úkon, ktorým žalobca nielen iniciuje začatie súdneho konania, ale zároveň v rovine procesného práva zakladá existenciu nových, procesno-právnych vzťahov medzi žalobcom a žalovaným, ako aj medzi sporovými stranami a súdom. Okrem subjektívneho vymedzenia procesných vzťahov žalobca v žalobnom návrhu zhmotňuje predmet súdneho konania a definuje základ uplatneného nároku. Ako zdôrazňuje Najvyšší súd SR, *predmet konania je určený obsahom konečného návrhu, žalobného petitu a základ uplatneného nároku je určený skutkovými okolnosťami, ktorými je petit odôvodnený*.⁴

Samotný predmet, ako ani základ uplatňovaného nároku však nie sú absolútne nemenné, a ich zmenu je potenciálne možné dosiahnuť prostredníctvom inštitútu zmeny žaloby. Žalobca má teda v súlade s dispozičným princípom možnosť nielen dosiahnuť začatie, či procesné ukončenie sporového konania, ale podanou žalobou môže v obmedzenom rozsahu disponovať tak, že sa zákonom upraveným procesným postupom domáha jej zmeny.

Nasledujúci text príspevku je venovaný limitom samotného inštitútu zmeny žaloby, s cieľom formulovať záver k hypotéze, že limitom zmeny žaloby je aj inštitút sudcovskej koncentrácie konania. Predmetom nášho skúmania je teda predovšetkým „skutková podstata“ zmeny žaloby v podobe podstatnej zmeny alebo doplnenia rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe, pričom uplatnenie tejto formy zmeny žaloby podrobíme prieskumu s ohľadom na možnosť jej nepripustenia dôvodiac inštitútom sudcovskej koncentrácie konania. Negatívny záver k nastolenej hypotéze by nevyhnutne indikoval, že zmenu žaloby možno v krajných prípadoch považovať za prípustný prostriedok procesnej nedisciplinovanosti.

II. ZMENA ŽALOBY

Hoci je zmena žaloby dôležitým dispozičným procesným úkonom, nie je pre žalobcu absolútne nárokovateľná v tom zmysle, že by jej uplatnenie (na rozdiel od samotnej žaloby) samo o sebe vyvolalo želané procesné účinky⁵. Zmena žaloby vyvolá účinky na predmet konania len za predpokladu, že súd túto zmenu uznesením pripustí. Do vyriešenia otázky (ne)prípustnosti zmeny žaloby je predmet konania vymedzený žalobou⁶.

Je nepochybné, že *dominus litis* sporového konania je žalobca. Konanie prebieha len kvôli tomu, že žalobca podal žalobu a sekundárnym predmetom konania je presne to, čo žalobca vo svojej žalobe uviedol. Pri zamyslení sa nad identifikáciou dôvodov, kvôli ktorým vlastne zákonodarcu uvažuje o podmienení konania o zmenenej žalobe jej pripustením zo strany súdu, prichádzame na to, že kruciálnym dôvodom je procesná ekonómia daného konania – posudzovanie toho, či doterajší priebeh konania (predovšetkým uplatnené prostriedky procesného útoku a procesnej obrany a dokazovanie) „nevyjde nazmar“ (ako vyplynie z ďalších výkladov, tento pohľad má dve podoby).

Priestor pre prvotný prieskum zo strany súdu po podaní návrhu na zmenu žaloby je teda širší ako po podaní samotnej žaloby. Totiž, na rozdiel od samotnej žaloby, ktorú súd posúdi

⁴ Pozri Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/290/2012 zo dňa 10.1.2013.

⁵ Samotné podanie žaloby procesné účinky (v zmysle začatia konania o jej predmete a medzi v nej uvedenými sporovými stranami) vyvolá, bez ohľadu na otázku splnenia procesných podmienok, prípustnosti žaloby, či jej opodstatnenosti.

⁶ Resp., ak by sme fabulovali v poradí ďalší návrh na pripustenie zmeny žaloby, tak predmet konania vymedzený žalobou so zmenami, ktoré nastali v dôsledku už pripustenej zmeny (pripustených zmien) pôvodnej žaloby.

z hľadiska splnenia náležitostí podania, úplnosti a zrozumiteľnosti žaloby, a jej prípadnej zjavnej nedôvodnosti (kedy aplikuje postup podľa § 138 CSP), situácia po podaní návrhu na zmenu žaloby je formálnejšia v tom, že súd tento procesný úkon neposudzuje „len“ ako uplatnenie práva na súdnu ochranu, ale ako úkon, ktorý zasahuje do už prebiehajúceho konania, a to buď akceptovateľným spôsobom, alebo naopak. Ako uvádza prof. Winterová, dôvodom prípustnosti zmeny žaloby v modernom civilnom procese je snaha umožniť účastníkom pružné prispôbenie sa zmeneným okolnostiam, aby tak proces čo najlepšie slúžil ochrane ich práv. Zmena žaloby však musí byť viazaná na určité podmienky, aby sa vylúčila svojvôľa žalobcu a zbytočné zaťažovanie súdu.⁷

Za zmenu žaloby platná právna úprava považuje

- a) návrh, ktorým sa rozširuje uplatnené právo
- b) návrh, ktorým sa uplatňuje iné právo
- c) podstatná zmena alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe.

Okrem pozitívneho vymedzenia je potrebné pozornosť upriamiť aj na negatívne vymedzenie zmeny žaloby. Zmenou žaloby nie je úkon žalobcu, ktorým sa mení uplatnený nárok v prípadoch, ak určitý spôsob usporiadania vzťahu medzi stranami vyplýva z osobitného predpisu (príkladom je konanie o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva⁸). Dôvodom tejto zákonnej fikcie je skutočnosť, že v uvedených prípadoch súd nie je viazaný žalobcom požadovaným spôsobom usporiadania vzťahu a po zistení skutkového stavu rozhodne (bez ohľadu na to, čo presne/konkrétne žalobca žiada) na základe svojej úvahy niektorým zo spôsobov, vyplývajúcich z hmotného práva. Podobne súd (v rámci uplatnenia zásady *iura novit curia*) nie je viazaný ani právnym posúdením veci stranami sporu (resp. účastníkmi konania všeobecne). Preto nie je dôvod za zmenu žaloby považovať ani žalobcom prezentovanú zmenu právnej kvalifikácie tvrdenej v žalobe (a to napriek tomu, že zákon túto negatívnu konzekvenciu výslovne nenormuje). S právnymi argumentmi účastníkov konania sa však musí súd vysporiadať pri predbežnom právnom posúdení, pri jeho prípadných zmenách v priebehu konania⁹, a, finálne, v odôvodnení rozhodnutia (a to, podotýkame, preskúmateľným spôsobom).

O prípustnosti zmeny žaloby rozhoduje súd uznesením, proti ktorému *de lege lata* nie je prípustné odvolanie (§ 355 ods. 2 v spojení s § 357 CSP). (Ne)pripustenie zmeny žaloby možno napadnúť až po rozhodnutí vo veci samej, keď v rámci odvolania proti meritórnemu rozhodnutiu možno z tých istých dôvodov napadnúť aj právoplatné procesné uznesenie, ktoré predchádzalo meritórnemu rozhodnutiu, ak vada tohto uznesenia mala vplyv na meritórne rozhodnutie (§ 365 ods. 2 CSP), čo znamená, že ak by (podľa názoru neúspešného žalobcu) jeho neúspech bol primárne spôsobený nesprávnym zamietnutím návrhu na pripustenie zmeny žaloby (*vice versa* to bude platiť aj pre žalovaného), môže dosiahnuť nápravu nesprávneho procesného rozhodnutia aj dodatočne. Tento koncept eliminuje napádanie procesných rozhodnutí v priebehu konania na súde prvej inštancie a ich prípadný dodatočný prieskum (v princípe veľmi racionálne) podmieňuje neúspechom vo veci samej.¹⁰ Existujú však aj úvahy

⁷ WINTEROVÁ, A. *Žaloba v občianském právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979. s. 79.

⁸ K osobitostiam procesného postupu v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva pozri Kol'vecková, V. Budovanie skutkového základu v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. In *Košické dni súkromného práva III. Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice: ŠafárikPress, 2021, s. 226 – 236.

⁹ Napriek absencii výslovnej povinnosti súdu oznámiť zmenu predbežného právneho posúdenia stranám sporu považujeme túto povinnosť za imanentne danú, vychádzajúc z účelu povinnosti predstaviť predbežné právne posúdenie pri predbežnom prejednaní sporu alebo na prvom pojednávaní – umožniť stranám „zariadiť sa“ a nasmerovať svoju procesnú aktivitu v ďalšom priebehu konania podľa toho, ako súd vec právne posudzuje. Ak by v priebehu konania došlo k zmene v tomto posúdení, a súd by túto zmenu stranám nepredostrel, prekonaným právnym posúdením by ich zavádzal a jeho rozhodnutie by bolo prekvapivé.

¹⁰ Takto nastavený prieskum vyhodnotil ako účinný prostriedok nápravy aj Ústavný súd SR vo svojom zjednocujúcom stanovisku, pričom sa konkrétne jednalo o sporovú stranu, nespokojnú s nepripustením vstupu intervenienta na jej strane

o potrebe pripustenia odvolania proti uzneseniu o návrhu na zmenu žaloby, a to z dôvodu rýchlosti poskytnutia adekvátnej súdnej ochrany, keď *de lege lata*, ako bolo uvedené, je možné zjednať nápravu až dodatočne, pre neúspešnú sporovú stranu však náprava *ex post* môže mať ďalekosiahle dôsledky, resp. môže byť už bezpredmetná.

III. ČASOVÝ LIMIT ZMENY ŽALOBY

Pod časovým limitom zmeny žaloby rozumieme /i/ vymedzenie momentu, odkedy je účinnosť prípadnej zmeny žaloby podmienená súhlasom súdu (odkedy je potrebné, aby do zmeny žaloby ingeroval súd), a /ii/ vymedzenie momentu, dokedy je možné domáhať sa zmeny žaloby (dokedy prichádza zmena žaloby do úvahy).

1. Odkedy je účinnosť prípadnej zmeny žaloby podmienená súhlasom súdu

Pokiaľ ide o zodpovedanie otázky „odkedy“ je účinnosť prejavenej zmeny názoru žalobcu podmienená pripustením súdu, podľa § 141 CSP nie je o pripustení zmeny žaloby potrebné rozhodovať (okrem výnimky v § 142 ods. 2), ak „zmena žaloby nastala pred jej doručením žalovanému“. Dikcia tohto ustanovenia („zmena nastala“) zvyrazňuje skutočnosť, že zákonodarca považuje zmenu žaloby za efektívnu bez rozhodovania súdu o nej.

Normatívne ohraničenie obdobia „nepotrebnosti pripúšťania zmeny“ dňom doručenia žaloby žalovanému na vyjadrenie vyznieva na prvý pohľad logicky a bezproblémovo, keď *ratio* úpravy chápeme tak, že nie je potrebné osobitne pripúšťať zmeny v žalobe v znení, ku ktorému sa žalobca vyjadruje. Ak teda prípadnú zmenu žaloby súd stihol zahrnúť do výzvy žalovanému, zmysel ustanovenia je naplnený. Avšak, v deň doručenia žaloby žalovanému už doručená žaloba nemusí zodpovedať „stavu spisu“, nakoľko v období medzi expedovaním znenia žaloby¹¹ (napríklad 1. marca 2023) do dňa prevzatia tejto zásielky žalovaným (napríklad 15. marca 2023) mohol žalobca doručiť súdu (ďalšiu) zmenu svojej žaloby (napríklad 8. marca 2023). V deň doručenia žaloby žalovanému (v modelovom príklade 15. marca 2023) je teda stav taký, že súd vyzýva žalovaného na vyjadrenie k už neaktuálnej žalobe, pričom podľa gramatického výkladu § 141 CSP nie je možné o zmene žaloby rozhodovať a súd koná ďalej o zmenenej žalobe. Úmyslom zákonodarcu formulovaním predmetného ustanovenia bolo zjednodušenie postupu súdu v situácii, keď sa žalovaný vyjadruje k aktuálnej verzii žaloby (situácia pred modelovým príkladom). V naznačenej situácii však doručená verzia skutočne „zaostáva“ za aktuálnym stavom a žalovaný pripravuje žalobnú odpoveď na neaktuálnu žalobu. Aby postup súdu podľa gramatického výkladu¹² § 141 CSP nebol pre žalovaného mätúci, musí žalovanému doručiť zmenu žaloby s jasným upozornením na to, že o zmene žaloby nebude osobitne rozhodovať, a poskytnúť žalovanému novú lehotu na žalobnú odpoveď k aktuálnej verzii žaloby.

O akejkoľvek ďalšej zmene žaloby, doručenej súdu po „prvom“ doručení žaloby žalovanému, platí formálny postup (rozhodovanie o pripustení zmeny žaloby).

2. Dokedy je možné meniť žalobu

Zmyslom inštitútu zmeny žaloby je ovplyvniť predmet ďalšieho konania súdu, teda dosiahnuť to, aby súd na záver rozhodoval o inom nároku, alebo aj o inom nároku, alebo na inom skutkovom základe, než v „pôvodnom“ znení žaloby. Dôvodom zmeny žaloby je spravidla reakcia na vývoj konania, resp. uvedomenie si pochybenia, ktorého sa žalobca

(Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PLz. 3/2022 zo dňa 9. novembra 2022). Tento zjednocujúci názor zároveň znamená, že ústavná sťažnosť proti procesným rozhodnutiam (mimo tých, ktoré sú uvedené v § 357 CSP) v priebehu konania na súde prvej inštancie je neprípustná *ratio temporis*.

¹¹ Buď to bude prvé znenie žaloby, alebo „včítane“ prípadnej zmeny.

¹² O gramatický výklad predmetného ustanovenia sa bude nepochybne uchádzať žalobca, avšak nie je dôvod na iný postup ani zo strany súdu. Prípadná snaha súdu v danej chvíli („pre istotu“) rozhodovať o pripustení zmeny žaloby by situáciu nesprehľadnila, a, navyiac, vzhľadom na stav konania skutočne nie je (samozrejme, okrem prípadu uvedeného v § 143 ods. 2 CSP) žiadny dôvod zmenu žaloby nepripustiť.

dopustil pri podaní žaloby. Cieľom, ktorý žalobca zmenou žaloby sleduje, je zvrátenie vývoja konania, alebo rozšírenie ochrany o ďalšie ohrozené alebo porušené právo. Toto vnímanie zmeny žaloby napomáha korektnému stanoveniu času, dokedy je možné žalobu meniť.

Zákon počíta s vykonaním zmeny žaloby „počas konania“, čo indikuje dvojaký možný výklad¹³, a síce dovtedy, „kým súd o žalobe koná, t.j. do rozhodnutia o žalobe“ alebo „kým prebieha konanie ako také, tzn. do jeho právoplatného skončenia“. Výkladom bolo ustálené, že zmenu žaloby možno iniciovať najneskôr do vyhlásenia rozhodnutia súdu prvej inštancie vo veci samej alebo do vydania rozhodnutia, ktorým sa konanie končí, ak sa takéto rozhodnutie nevyhlasuje.¹⁴ S uvedeným je potrebné súhlasiť, a to vzhľadom na základný zmysel zmeny žaloby, ktorý sme formulovali vyššie. Korešponduje tomu aj znenie § 371 CSP, ktoré neumožňuje meniť žalobu v priebehu odvolacieho konania, nakoľko zmena žaloby v priebehu odvolacieho konania by poprela samotný zmysel odvolacieho konania (preskúmanie udržateľnosti postupu a rozhodnutia súdu prvej inštancie o žalobe v „aktuálnom“ znení). Je však potrebné podotknúť, že existujú názory, ktoré pripúšťajú v určitých prípadoch zmenu žaloby aj v odvolacom konaní, a to v súvislosti so „sitom“ prípustných novôt. Kuchel tvrdí, že „ustanovenie § 371 CSP tak musí odvolací súd vykladať pružne a zmenu žaloby, uplatnenú v odvolacom konaní, môže súd vyhodnotiť ako právne relevantnú len za splnenia predpokladov pre aplikáciu tzv. novôt konania“¹⁵.

Pre úplnosť poukazujeme na aktuálne legislatívne snahy, zhmotnené v predbežnej informácii k novele CSP¹⁶, ktoré sa zasadujú o obmedzenie vybraných procesných úkonov, medzi nimi aj zmeny žaloby, na „určitú fázu procesu“ (bez bližšej špecifikácie tejto fázy v predbežnej informácii). Podľa nášho názoru je snaha o reštrikciu možnosti navrhnúť zmenu žaloby na konkrétnu fázu konania nadbytočná, nakoľko aktuálne účinná právna úprava a rozhodovacia prax súdov sa s časovou limitáciou pripustenia zmeny žaloby vysporadúva vyčerpávajúco (definované zákonné kritériá, ktoré musí súd skúmať pred rozhodnutím o (ne)pripustení zmeny žaloby, podľa nášho názoru zohľadňujú aspekt času vzhľadom na stav konania a jeho ďalší vývoj). Naznačená tendencia koncentrovania zmeny žaloby do určitej fázy konania navyše pôsobí v rozpore s princípom arbitrárneho poriadku, ktorý je pre sporový proces typický, narúša jednotnosť sporového konania a oslabuje koncept silného sudcu tým, že uberá z jeho kompetencií v spore a limituje ho v úvahách o postupe v konaní.

IV. SUBJEKTÍVNE LIMITY ZMENY ŽALOBY

Pri subjektívnych limitoch, samozrejme, neuvažujeme o obmedzeniach, ktoré by bránili pripusteniu zmeny žaloby z titulu toho, kto je žalobcom (takáto právna úprava by bola príliš prísna), ale z titulu toho, proti komu žaloba smeruje. *De lege lata* sa zmena žaloby nepripúšťa v spotrebiteľských sporoch v prípade, ak na strane žalovaného vystupuje spotrebiteľ, teda slabšia sporová strana¹⁷. Ak *ratio* normovania neprípustnosti zmeny žaloby spočíva (ako je tomu aj v prípade ďalších procesných zvýhodnení slabších strán sporu) v „dorovnaní“

¹³ obdobne v aplikačnej praxi spôsobuje problém výklad spojenia "do vyhlásenia rozhodnutia súdu" ohľadom stanovenia momentu zákonnej koncentrácie konania v sporoch s ochranou slabšej strany. K tomu bližšie pozri MOLNÁR, P. - KUŠNÍRIKOVÁ, M. K novotám v sporoch s ochranou slabšej strany. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2021. roč. XXVII, č. 4. s. 44-50. ISSN 1335-1079.

¹⁴ Pozri napríklad Uznesenie Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo/233/2019 zo dňa 26.11.2020, bod 14.

¹⁵ KUCHEL, D. Vybrané otázky zmeny žaloby v režime CSP. In *Justičná revue*. Roč. 69, č. 12, 2017. s. 1498.

¹⁶ K tomu pozri Predbežnú informáciu k novele CSP dostupnú na stránke https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portletsel&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=colu_mn_2&p_p_col_count=1&processDetail_WAR_portletsel_cisloLP=PI%2F2021%2F11&processDetail_WAR_portletsel_action=files.

¹⁷ Bližšie pozri: KUŠNÍRIKOVÁ, M. *Osobitosti právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu*. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*, roč. 7, 2019, č. 1. s. 97 – 107.

postavenia spotrebiteľa ako slabšej strany¹⁸ oproti žalobcovi, dodávateľovi, prirodzene sa núka otázka dostatočnosti právnej úpravy ochrany iných slabších subjektov (najmä zamestnanca v individuálnych pracovnoprávných sporoch). Rovnako adekvátnosť naznačenej formy ochrany spotrebiteľa vyvoláva otázky v prípade, ak je spotrebiteľ v spore zastúpený advokátom. Súčasný sporový procesný predpis totiž vylučuje možnosť zmeny žaloby voči žalovanému spotrebiteľovi absolútne, čo možno považovať za príliš protektívnu úpravu, nezohľadňujúcu zlepšené (ba priam zrovnoprávnené) postavenie spotrebiteľa, vyvážené prítomnosťou kvalifikovanej právnej pomoci poskytovanej advokátom ako jeho právnym zástupcom. V zmysle naznačeného uvažovania by bolo vhodné (obdobne, ako v § 296 CSP) vylúčiť uplatňovanie procesnej výhody spočívajúcej v nemožnosti zmeny žaloby, ak je slabšia strana zastúpená advokátom. Navyše, ako upozorňuje Filičko, postup, ktorý zákon explicitne zakazuje, je *de facto* v prípade štandardného rozšírenia žaloby možné dosiahnuť odlišným procesným postupom, a to spojením vecí podľa § 166 CSP, ak sa dodávateľ rozhodne uplatniť si právo cestou samostatnej žaloby.¹⁹ Dodávame však, že prípadné spojenie konaní súd podrobí „testu hospodárnosti“ naznačeného postupu, čo možno do istej miery stotožňovať s podmienkou prípustnosti zmeny žaloby podľa § 143 ods. 1 CSP.

Domnievame sa, že absolútne nepripustenie zmeny žaloby v neprospech spotrebiteľa pôsobí nad rámec požadovanej a potrebnej miery ochrany slabšej strany, a to navyše, ak spotrebiteľ má (s výnimkou prítomnosti právneho zastúpenia advokátom) takmer neobmedzené možnosti predkladania skutočností a dôkazov na podporu svojich tvrdení za súčasného vylúčenia použitia ustanovení o sudcovskej koncentrácii konania. V zmysle naznačeného sa časové možnosti neobmedzenej procesnej aktivity spotrebiteľa a zákonom upravenej (všeobecnej) hranice pre uplatňovanie zmeny žaloby žalobcom prekrývajú, preto zákonodarcom prezentované opodstatnenie tejto procesnej výhody v dôvodovej správe k CSP²⁰ nepôsobí presvedčivo a žalobcu sankcionuje za prípadné pochybenie pri podávaní žaloby neprimeraným spôsobom.

V. OBSAHOVÉ LIMITY ZMENY ŽALOBY

Obsahové limity, teda čo a/alebo čím možno meniť žalobu, majú (vzhľadom na to, že, ako sme už naznačili, zmenou žaloby žalobca spravidla napráva svoje pochybenie, resp. reaguje na vývoj konania) úzky súvis s nosnou požiadavkou civilného procesu, ktorou je procesná diligencia strán sporu. Ak má byť vec spravodlivo a rýchlo rozhodnutá, zákonodarcu zveruje do rúk silného sudcu efektívne nástroje, a to aj v podobe sudcovskej koncentrácie. Preto sa v rámci úvah o obsahových limitoch zmeny žaloby zaoberáme hypotézou nastolenou v úvode tohto príspevku, a síce, či limitom zmeny žaloby je aj inštitút sudcovskej koncentrácie konania.

Sudcovská koncentrácia konania²¹ je fakultatívnym inštitútom procesného práva, ktorého uplatnenie súdom vedie k procesnej preklúzii stranou uplatnených prostriedkov procesnej

¹⁸ Dôvodová správa k CSP k tomu uvádza, že „reálnosť procesnej ochrany spotrebiteľa vidí predkladateľ aj v nepripustení zmeny žaloby v spotrebiteľskom spore. Ak si žalobca vopred dôkladne neuvaží, aké nároky a či vôbec ich uplatní, nebude môcť tieto nároky počas konania meniť, nanajvýš môže žalobu zobrať späť.“

¹⁹ Pozri FILIČKO, V. Nové prostriedky ochrany spotrebiteľa v spotrebiteľských sporoch podľa CSP. In *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2018. roč. 6, č. 1, s. 76-88.

²⁰ Podľa dôvodovej správy k CSP reálnosť procesnej ochrany spotrebiteľa vidí predkladateľ aj v nepripustení zmeny žaloby v spotrebiteľskom spore. Ak si žalobca vopred dôkladne neuvaží, aké nároky a či vôbec ich uplatní, nebude môcť tieto nároky počas konania meniť, nanajvýš môže žalobu zobrať späť.

²¹ Podľa § 153 CSP

(1) Strany sú povinné uplatniť prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany včas. Prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany nie sú uplatnené včas, ak ich strana mohla predložiť už skôr, ak by konala starostlivo so zreteľom na rýchlosť a hospodárnosť konania.

(2) Na prostriedky procesného útoku a prostriedky procesnej obrany, ktoré strana nepredložila včas, nemusí súd prihliadať, najmä ak by to vyžadovalo nariadenie ďalšieho pojednávania alebo vykonanie ďalších úkonov súdu.

(3) Ak súd na prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany neprihliadne, uvedie to v odôvodnení rozhodnutia vo veci samej.

obrany a procesného útoku. Svojou povahou teda sudcovská koncentrácia (hrozba jej použitia) zaväzuje sporové strany k včasnému (skorému, hospodárnemu) uplatňovaniu prostriedkov procesnej obrany a procesného útoku, čím prispieva k zabezpečeniu rýchleho a plynulého chodu súdneho konania s možnosťou neprihliadnuť na oneskorené úkony strán, čo spôsobí, že ich realizácia nevyvolá v konaní želané účinky²². Nepochybne je preto sudcovská koncentrácia konania prostriedkom na zabezpečovanie procesnej disciplíny a ostražitosti strán v konaní²³.

Pre zaujatie záveru k predoslanej hypotéze je kľúčové posúdiť vzájomný vzťah, teda diferencie a prieniky inštitútu zmeny žaloby a prostriedkov procesného útoku, resp. procesnej obrany.

Našu pozornosť sústreďujeme konkrétne na zmenu žaloby v podobe podstatnej zmeny alebo doplnenia rozhodujúcich skutočností, tzn. prípad, kedy žalobou uplatnený nárok ostáva nezmenený, menia sa „len“ skutkové okolnosti pre jeho priznanie.²⁴ Podľa názoru Krajského súdu Bratislava účelom zmeny žaloby je umožniť žalobcovi odvrátiť zamietnutie žaloby, ak má síce nárok na požadované plnenie, avšak z iného skutkového deja, aký pôvodne použil k označeniu predmetu konania po skutkovej stránke v žalobe.²⁵ Zmena žaloby nemusí výlučne spočívať v zmene petitu, môže byť aj zmenou skutkového základu (a tým právneho dôvodu).²⁶ Naopak, uplatnenie iného práva voči rovnakému subjektu na základe iných (nových) skutkových tvrdení nie je zmenou žaloby, ale novou žalobou, ktorú má súd možnosť spojiť na spoločné konanie podľa § 166 CSP. Je preto dôležitou úlohou súdu, aby so znalosťou veci a za použitia správne vedenej sudcovskej úvahy posúdil charakter podania žalobcu a vyhodnotil, či toto podanie je alebo nie je zmenou žaloby.

Bez ohľadu na to, ako žalobca svoje podanie pomenuje, § 140 ods. 2 súdu prikazuje podanie, ktorého obsah predstavuje podstatnú zmenu alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností, vyhodnotiť ako zmenu žaloby (a následne rozhodnúť o jej prípustnosti) a, naopak, podanie s relevantnými skutočnosťami, ktorého obsah nedosahuje prívlastok „podstatnosti“ zmeny alebo doplnenia skutkových tvrdení, vyhodnotiť „len“ ako prostriedok procesného útoku. Spoločným materiálным znakom, resp. prienikom zmeny žaloby a prostriedkov procesného útoku alebo procesnej obrany je teda to, že obidva procesné úkony obsahujú skutkové tvrdenia alebo dôkazné návrhy a tendujú k ovplyvneniu výsledku konania. Diferencujúcim prvkom je vlastne „podstatnosť“ prinášanej zmeny.

Aký je účel tejto právnej normy? Ak vychádzame zo základnej línie civilného sporu („právo na rýchlu a spravodlivú súdnu ochranu – nároky na diligenciu strán – možnosť súdu sankcionovať ich liknavosť“), je účelom § 140 ods. 2 poskytnúť žalobcovi „dobro“ v podobe obídienia sudcovskej (alebo dokonca zákonnej²⁷) koncentrácie? V súlade s koncepciou sporového procesu by mal byť účel § 140 ods. 2 (keďže, v porovnaní s „obyčajným“ v priebehu konania realizovaným prostriedkom procesného útoku ide o podstatný zásah do doterajších skutkových tvrdení) skôr opačný – toto podanie posúdiť prísnejšie (a, samozrejme, ideálne cez optiku zavinenia žalobcu a vplyvu podania na ďalšie konanie). V skutočnosti však táto prísnosť spočíva len v tom, že o tomto podaní musí súd formálne rozhodnúť. Pri otázke, čo bude súd posudzovať, sa ako logické javí posudzovať vplyv zmeny na predĺženie konania (aj keď ani

²² K sudcovskej koncentrácii konania bližšie pozri KOLVEKOVÁ, V. Sudcovská koncentrácia konania vo svetle budovania skutkového základu súdneho rozhodnutia v civilnom sporovom konaní. In: *Studia Iuridica Cassoviensia*, ročník 9, číslo 1, 2021, s 34-43.

²³ Ku komplexným úvahám nad koncentraciou konania pozri CHALUPA, R.: Nezdařenou koncentrací řízení do slepé uličky civilního procesu. In: *Právník. Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, ročník 154, 7, 2015, s. 582-611 a LAVICKÝ, P. A kol.: *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 104 a nasl.

²⁴ Pozri GEŠKOVÁ, K. § 139 Zmena žaloby. In ŠTEVČEK, M. a kol.: *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie Praha: C. H. BECK, 2022. s. 560-561.

²⁵ Pozri Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/147/2019 zo dňa 13.11.2020, bod 26.

²⁶ WINTEROVÁ, A. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979. s. 79.

²⁷ Nemožno úplne vylúčiť ani to, že žalobca doručí zmenu žaloby po vyhlásení dokazovania za skončené.

toto kritérium by nebolo možné brať do úvahy v absolútnej miere, pretože je prirodzené, že pri potrebe verifikovať nové tvrdenia k určitému predĺženiu konania dôjde). Na otázku čo bude súd posudzovať však dáva presnú odpoveď § 143 ods. 1, ktorý ako hodnotiace kritérium normuje *non plus ultra* to, čo táto zmena spôsobí vo vzťahu k doterajším prostriedkom procesného útoku a obrany a doterajšiemu dokazovaniu.

Ako zdôrazňuje prof. Winterová, ide o to, aby sa žalobcovi zabránilo meniť žalobu v dobe, kedy už boli v konaní dosiahnuté určité výsledky, pričom zmenou žaloby by sa tieto výsledky stali bezpredmetné a zbytočné, a celé konanie by vlastne začínalo od počiatku.²⁸ Krajský súd Žilina vysvetľuje, že „*úvaha, či výsledky konania, ku ktorým sa dospelo pred žalobcom požadovanou zmenou žaloby, (ne)môžu byť podkladom pre konanie o zmenenej žalobe, súvisí s predbežným hodnotením dôkazov a výsledkom vnútorného presvedčenia sudcu a jeho myšlienkového postupu; preto táto úvaha patrí len súdu rozhodujúcemu o návrhu na pripustenie zmeny žaloby.*“²⁹ Krajský súd Bratislava dodáva, že o nami nastolenú situáciu pôjde v prípade, „*že žalobca opiera svoj nárok o nové skutočnosti, ktoré sú rozhodné pre uplatnený nárok; nedochádza však k zmene žalobného petitu, napr. vlastnícke právo žalobca odvodzuje z iného právneho titulu a v takom prípade ide o zmenu v právnej kvalifikácii v dôsledku zmeny skutkového stavu (tzv. zmena právneho dôvodu), aj keď v konečnom dôsledku ide v prvom rade o zmenu v skutkovom stave, ktorý má vplyv na zmenu právnej kvalifikácie. Ide teda o situáciu, ak žalobca požaduje stále rovnaké plnenie, ale z iného skutkového základu veci (skutkového deja), než ako vymedzil predmet konania v žalobe.*“³⁰ Krajský súd Bratislava v inom rozhodnutí poznamenáva, že žalobca v prípade zmeny žaloby opiera svoj nárok o nové skutočnosti, ktoré sú rozhodné pre uplatnený nárok; musí ísť o zmenu v skutkovom stave, ktorý má vplyv na zmenu právnej kvalifikácie. O zmenu v skutkovom stave však nepôjde vtedy, ak dôjde síce ku zmene právneho dôvodu, ale bez zmeny v skutkovom stave.³¹

Ak teda budú doterajšie výsledky konania (v relevantnej miere) nepoužiteľné, súd zmenu žaloby nepripustí. Procesným následkom nepripustenia zmeny žaloby je pokračovanie v konaní o pôvodnej žalobe, pričom toto svoje rozhodnutie musí súd argumentačne podprieť niektorým z dôvodov normovaných v § 143 CSP. Ak zmena žaloby nebude znamenať „nepoužiteľnosť“ doterajších poznatkov, zmenu žaloby pripustí. Pripustenie zmeny žaloby znamená pokračovanie v konaní o zmenenej žalobe, pričom však nejde o dve rozdielne konania, ale obe časti, pred zmenou, aj po nej, tvoria jeden celok a procesné a hmotnoprávne úkony ostávajú zachované.³²

Z uvedeného vyvodzujeme záver, že zmena žaloby je pre žalobcu „prívetivejšia“ ako prísne uplatňovaná sudcovská koncentrácia, pretože zákon súdu nedáva možnosť brať ako determinant jeho zavinenie, ale „len“ dôsledok zmeny žaloby na doterajšie výsledky konania. Táto skutočnosť, podľa nášho názoru, nezodpovedá rovnomernému rozloženiu povinností a zodpovedností medzi sporové strany, nakoľko ak zavinene uvedie nové skutočnosti alebo navrhne vykonanie nového dôkazu žalovaný, jeho prostriedok procesného útoku alebo procesnej obrany bude (bez ohľadu na to, či bude mať potenciál podstatnej zmeny jeho doterajšej pozície) súdom posudzovaný cez prizmu procesnej disciplíny, a teda s hrozbou uplatnenia koncentrácie. Na druhej strane je však vhodné podotknúť, že ani uplatňovanie sudcovskej koncentrácie nemá byť mechanické („mohol a mal použiť – nepoužil – súd neprihliada“), ale s uvážením doterajšieho správania strany, a hlavne dopadu „novoty“ na ďalší priebeh konania (čiže ak novota nebude znamenať prílišné predĺženie konania, resp. tak, ako

²⁸ WINTEROVÁ, A. *Žaloba v občianském právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 83.

²⁹ Rozsudok Krajského súdu v Žiline, sp. zn. 13Cob/24/2021 zo dňa 26.5.2021.

³⁰ Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/147/2019 zo dňa 13.11.2020.

³¹ Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/40/2019 zo dňa 26.5.2020.

³² WINTEROVÁ, A. *Žaloba v občianském právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979, s. 85.

pri posudzovaní zmeny žaloby – ak to nebude znamenať zbytočnosť doteraz vykonaných úkonov – súd na novotu prihliadne).

„Manéver“ medzi nemožnosťou nepripustiť zmenu žaloby len s ohľadom na sudcovskú koncentráciu konania a použitím sudcovskej koncentrácie prezentuje Kucbel, podľa ktorého súd najskôr rozhodne o zmene žaloby jej pripustením a následne na v zmene žaloby tvrdené skutočnosti neprihliadne dôvodiac uplatnením sudcovskej koncentrácie konania.³³ Takéto riešenie situácie by sme však považovali za špekulatívny postup súdu, priečiaci sa minimálne elementárnej logike a procesnej ekonómii, nakoľko nedáva zmysel pripustiť zmenu žaloby, v danom prípade podstatnú zmenu skutkových tvrdení, a následne na tieto skutkové tvrdenia neprihliadať.

Berúc do úvahy prípadnú kalkuláciu žalobcu ohľadom diferentných „uhlov pohľadu“, ktoré bude súd aplikovať pri posudzovaní prípustnosti zmeny žaloby a prostriedku procesného útoku, sa ponúka „pristavenie sa“ aj pri princípe zákazu zneužitia práva (čl. 5 CSP), podľa ktorého zneužitie práva nepožíva právnu ochranu. Skutočne nemožno vylúčiť, že žalobca, súc si vedomý oneskorenosti svojich ďalších skutkových tvrdení a rizika neprihliadnutia na ne kvôli sudcovskej koncentrácii, tieto tvrdenia zosilní tak, aby naplnili predpoklad determinantu „podstatnej zmeny tvrdení“. Keďže však efektívne sankcionovanie zneužitia práva je možné len vtedy, ak to zákon výslovne upravuje, toto potenciálne zneužitie práva zostane nepotrestané³⁴ a jediným filtrom pre (ne)pripustenie zmeny žaloby bude použiteľnosť doterajších výsledkov konania. V prípade anticipovaného zneužitia práva žalobcom by posudzovanie prípustnosti zmeny žaloby malo byť striktné.

Pre úplnosť, aj keď mimo stanovenej hypotézy, spomenieme najmenej dôležitý aspekt obsahových limitov zmeny žaloby, a to prípad, normovaný v § 143 ods. 2 CSP, podľa ktorého súd bezvýnimčne nepripustí zmenu žaloby, ak by bol na konanie a rozhodovanie o zmenenej žalobe vecne alebo kauzálne príslušný iný súd. O túto situáciu pôjde vtedy, ak rozšírenie žalovaného práva, zmena žalovaného práva alebo zmena (či doplnenie) rozhodujúcich skutočností budú predstavovať takú zmenu predmetu konania, že v „navrhovanom znení žaloby“ by sa jednalo o konanie, pre ktoré zákon upravuje kauzálnu príslušnosť (rozumejme aj inú kauzálnu príslušnosť, ak sa tento druh príslušnosti uplatňuje už pri pôvodnom znení žaloby), alebo inú vecnú príslušnosť. Pointou tohto obligatórneho nepripustenia zmeny žaloby je zabránenie vzniku potreby postúpiť po zmene žaloby vec inému súdu³⁵, pretože „nový“ súd by musel konanie zopakovať odznovu. Z tohto pohľadu by sa do § 143 ods. 2 CSP žiadalo doplniť aj osobitnú výlučnú miestna príslušnosť, avšak túto súd skúma síce *ex officio*, ale len na začiatku konania.

VI. ZÁVER

Zmena žaloby je tradičný procesný nástroj, majúci charakter dispozičného procesného úkonu, ktorý má svoje pevné a dôležité miesto v sporovom konaní. Prichádza totiž do úvahy najmä vtedy, ak žalobca potrebuje rozšíriť žalobou už uplatnené právo alebo uplatniť iné (ďalšie) právo. Civilný sporový poriadok zaviedol do pozitívnej enumerácie dôvodov zmeny žaloby aj situáciu, kedy žalobca zmenou žaloby sleduje podstatnú zmenu alebo doplnenie rozhodujúcich skutočností tvrdených v žalobe. Práve táto „skutková podstata“ zmeny žaloby bola predmetom nášho záujmu, a to v súvislosti s uvádzaním nových skutočností v prostriedkoch procesného útoku alebo obrany, realizovanými žalobcom v čase, kedy môže sudca uplatniť sudcovskú koncentráciu. Došli sme k záveru, že akonáhle súd podanie žalobcu

³³ Pozri KUCBEL, D. Vybrané otázky zmeny žaloby v režime CSP. In *Justičná revue*. Roč. 69, č. 12, 2017. s. 1508.

³⁴ ŠTEVČEK, M. Čl. 5 Zákaz zneužitia práva. In ŠTEVČEK, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha: C. H. BECK, 2022. s. 43 – 44.

³⁵ Súd skúma vecnú, kauzálnu a funkčnú príslušnosť *ex officio* počas celého priebehu konania (§ 40 CSP).

klasifikuje ako zmenu žaloby, nemôže pri posudzovaní jej prípustnosti zohľadňovať zavinenie žalobcu, čo mu bráni aplikovať sudcovskú koncentráciu.

Na prvý pohľad je teda v sporovom konaní prítomný určitý paradox: jednotlivé oneskorené skutkové tvrdenie žalobcu súd odmietne ľahšie, ako oneskorenú „kopu“ skutkových tvrdení, znamenajúcich, navyiac, podstatnú zmenu alebo doplnenie skutkového deja, a to práve preto, lebo v tomto prípade zavinenie žalobcu nebude môcť použiť ako argument pre nepripustenie zmeny žaloby. Tento paradox znamená aj porušenie rovnosti sporových strán, keďže žalovaný takúto možnosť obísť porušenie svojich procesných povinností nemá. Pri uvádzaní nových skutočností žalobcom nemožno dokonca vylúčiť ani špekuláciu, resp. zneužitie práva z jeho strany.

Preto je potrebné konštatovať, že hypotézu stanovenú v úvode príspevku sa nám nepodarilo verifikovať, pretože podstatu koncentrácie (sankcionovanie nedostatku procesnej disciplíny) nemožno pri rozhodovaní o pripustení zmeny žaloby zohľadniť.

Na druhej strane, pri zmene žaloby platí priama úmera v tom zmysle, že čím neskôr v konaní dôjde k podstatnej zmene alebo doplneniu rozhodujúcich skutočností zo strany žalobcu, tým významnejšie by mali byť výsledky, ktoré už boli v konaní dosiahnuté, a tým vyššia je pravdepodobnosť konštatovania toho, že doterajšie výsledky konania by boli po zmene žaloby nevyužiteľné. Uvedený záver súdu bude rezultovať v nepripustení zmeny žaloby, a teda v neúspechu snahy žalobcu dodatočne uviesť relevantné skutkové tvrdenia. Ústretovosť zákonodarcu k žalobcovi teda nie je bezbrehá.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

civilné sporové konanie, civilný sporový poriadok, žalobca, žalovaný, žaloba, zmena žaloby, sudcovská koncentrácia konania

KEY WORDS

civil procedural law, The code of the civil contentious proceedings, plaintiff, defendant, claim, change of claim Judicial concentration of proceedings

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. FILIČKO, V. Nové prostriedky ochrany spotrebiteľa v spotrebiteľských sporoch podľa CSP. In *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2018, roč. 6, č. 1, s. 76-88. ISSN: 1339-3995
2. CHALUPA, R.: Nezdařenou koncentrací řízení do slepé uličky civilního procesu. In: *Právník. Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, ročník 154, 7, 2015, s. 582-611
3. KÁČER, M.: Opodstatnenie procesnej spravodlivosti. *Právny obzor*, ročník 104, 2021, č. 5. s. 333– 344. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2021.5.01>
4. KOĽVEKOVÁ, V. Sudcovská koncentrácia konania vo svetle budovania skutkového základu súdneho rozhodnutia v civilnom sporovom konaní. In *STUDIA IURIDICA Cassoviensia* [online]. 2021, roč. 9, č. 1, s. 34-43. ISSN 1339-3995. Dostupné na <https://doi.org/10.33542/SIC2021-1-03>
5. KOĽVEKOVÁ, V. Budovanie skutkového základu v konaní o zrušenie a vyporiadanie podielového spoluvlastníctva. In *Košické dni súkromného práva III. Recenzovaný zborník vedeckých prác*. Košice: ŠafárikPress, 2021. ISBN 978-80-574-0024-0, s. 226-236
6. KUCBEL, D. Vybrané otázky zmeny žaloby v režime CSP. In *Justičná revue*. 2017, roč. 69, č. 12, s. 1495-1509 ISSN 1335-1079
7. KUŠNÍRIKOVÁ, M. Osobitosti právnej úpravy sporov s ochranou slabšej strany oproti štandardnému priebehu civilného sporového procesu. In: *STUDIA IURIDICA*

- Cassoviensia* [online]. 2019, roč. 7, č. 1. s. 97 – 107. ISSN: 1339-3995. Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/SIC2019-1-10>
8. LAVICKÝ, P. a kol.: *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, ISBN 978-80-210-7601-3
 9. MAZEL, F. Právní rozhovor soudu a stran v civilním procesu. In *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2020, ročník XXVIII, č. 2. s. 267–279; Dostupné na: <https://doi.org/10.5817/CPVP2020-2-6>
 10. MOLNÁR, P. On violation of the right to a fair trial by insufficient reasoning of the decision. In: *Studia iuridica cassoviensia* [online]. 2022, roč. 10, č. 1, s. 70-82. ISSN 1339-3995. Dostupné na <https://doi.org/10.33542/SIC2022-1-05>
 11. MOLNÁR, P. - KUŠNÍRIKOVÁ, M. K novotám v sporoch s ochranou slabšej strany. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2021. roč. XXVII, č. 4. s. 44-50. ISSN 1335-1079
 12. SVOBODA, K. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s. 2019. 232 s. ISBN 978-80-7598-473-9
 13. ŠTEVČEK, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. 2. vydanie. Komentár*. Praha: C. H. BECK, 2022. 1752 s. ISBN: 978-80-7400-909-9
 14. ŠTEVČEK, M., MALÁ, D.: The Re-Codification of the Slovak Civil Procedure Code with a Special Emphasis on Remedial Measures. In: *International and Comparative Law Review*, 13(1)/2013, pp. 121-135. Online ISSN: 2464-6601. Dostupné na: <https://doi.org/10.1515/iclr-2016-0063>
 15. ŠTEVČEK, M., IVANČO, M. The conception of civil procedure in the Slovak Republic. In *Juridical tribune-Tribuna juridica*. 2017, 7, special issue, pp. 119-135. ISSN 2247-7195
 16. ŠTEVČEK, M., GÁBRIŠ, T. The recast civil procedure and legacy of Franz Klein in the Slovak Republic. In *European Journal of Transformation Studies*. 2020, roč. 8, č. 2, s. 106-133. ISSN 2298-0997.
 17. WINTEROVÁ, A. *Žaloba v občanském právu procesním*. Praha: Univerzita Karlova, 1979. 105 s.

ZOZNAM SÚDNYCH ROZHODNUTÍ

1. Uznesenie Ústavného súdu SR sp. zn. PLz. 3/2022 zo dňa 9.11.2022
2. Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 3Cdo/290/2012 zo dňa 10.1.2013
3. Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/147/2019 zo dňa 13.11.2020
4. Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/147/2019 zo dňa 13.11.2020
5. Rozsudok Krajského súdu Bratislava, sp. zn. 16Co/40/2019 zo dňa 26.5.2020
6. Rozsudok Krajského súdu Žilina, sp. zn. 13Cob/24/2021 zo dňa 26.5.2021

KONTAKTNÉ ÚDAJE AUTOROV

doc. JUDr. Peter Molnár, PhD.

vysokoškolský učiteľ, docent
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva
Kováčska 26, 040 75 Košice
Telefónne číslo: +421 905405975
E-mail: peter.molnar@upjs.sk

JUDr. Viktória Kol'veková, PhD.

vysokoškolský učiteľ, odborný asistent
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva
Kováčska 26, 040 75 Košice
Telefónne číslo: +421 918690040
E-mail: viktor.kolvekova@upjs.sk